

stablo nagizdano (nišikigi)

kanze motokijo zeami

LICA

Putujući sveštenik (*vaki*)

Dva sveštenikova pratioca (*vakicure*)

Muškarac (*šite*)

Žena (*cure*)

Meštanin (*kjogen*)

MESTO

Selo Kefu u oblasti Mičinoku

VREME

Deveti mesec

(Asistent unosi rekvizitu koja predstavlja nadgrobnu humku i postavlja je u pročelje pozornice. Humka je odozgo pokrivena lišćem a sa strana takninom. Ulazi Sveštenik sa Dva pratioca. Sveštenik nosi lepezu i brojanice. Sva trojica zastaju na sredini pozornice, licem jedni prema drugima)

SVEŠTENIK I PRATIOCI: Šinobu jama, čak i ime samo, (1) Šinobu jama, čak i ime samo

žudnju budi – na put krenimo, stoga.

(Sveštenik se okreće ka pročelju pozornice).

SVEŠTENIK: Sveštenik sam i krajeve obilazim mnoge. Istok ne videh dosad ali na hodočaše u daleki Mičinoku sada se spreman.

(Ponovo se okreće pratiocima).

SVEŠTENIK I PRATIOCI: Putujemo, srdaca nesputanih po put oblaka let,

srdaca nesputanih poput oblaka let.

Sa obale na obalu, dani puta tegobnog se nižu,

drumom severnim u Mičinoku što vodi,

(Sveštenik načini nekoliko koraka ka pročelju pozornice da bi se, izgovorivši tekst, vratio na svoje mesto).

u selo Kefu, u oblasti Mičinoku.

U selo Kefu stigosmo najzad.

(Sveštenikov povratak u početni položaj označava dolazak u Kefu).

(Sveštenik se okreće ka pročelju pozornice).

SVEŠTENIK: Putovanje nam kratko beše, dodalekog sela Kefu već stigosmo. Gle, meštanin neki k nama ide. Pričekajmo ga na časak, može nam priču o ovome mestu ispričati.

PRATIOCI: Učinimo tako.

(Sva trojica kleknuti kraj *vaki* položaja. Ulaze Muškarac i Žena. Muškarac je bez maske; u rukama drži lepezu i stablo nagizdano. Žena nosi *cure* masku; u levoj ruci drži komad belog platna koji predstavlja hosonuno. Zastaje kraj prvog bora, dok se Muškarac zaustavlja kraj trećeg bora. Okrenuti su licem jedno prema drugome).

MUŠKARAC I ŽENA: Znana nam je ova tkanina uzana što žitelji Kefa ponekad je tkaju.

I o stablu nagizdanom čuli smo mnogo.

(Okreću se ka pročelju pozornice).

MUŠKARAC: Na koga krivnju baciti što šara kamenom iz Šinobe u platno utisnuta

naopako ispadne? Nemam s tim veze nikakve.

(Okreću se jedno prema drugome).

MUŠKARAC I ŽENA: Iz trave morske bubica se glasi:

ja sam kriva, ja sam kriva,

i srca nam cepa jadikovkom svojom.

Od uzdaha naših povija se bilje,

rukavi nam mokri od tolikih suza.

Duge provodim noći

u rosom ovlaženoj šumi,

budan, sa užasom u duši,

Zar duga prolećna kiša radost mi donosi,

kad s bolešću u srcu,

ja, stvorene što trenutak samo ima da postoji,

živim kao da čekanje najveću donosi platu?

Čeznem za bićem što i ne misli na mene,
između istine i maštanja raspet,
da li sanjam ili sam budan, ne znam.

Ljubav je, valjda, takva –
besplodnih dana, besplodnih misli bezbroj,
na zaborav uzalud se čeka.

Vreme brzo teče, reka suza,
hitro jure godine i dani,
hitro jure godine i dani.

Imo i Se,
nevresti i ljubljenog njenog,
divlja reka deli.

Gde su planine Jošina? (2)
Daleko, daleko je Mičinoku,

još je dalje srce njeno.
Platno što tkaše izbledelo je sada,
a hiljadu stabala nagizdanih

uzalud stotinu noći je bdelo.

(Muškarac odlazi do središta pozornice; Žena zauzima položaj s njegove desne strane, a Sveštenik ustaje i okreće se Muškarcu).

SVEŠTENIK: Čudnovato! Pomislih prvo da su ovo dvoje muž i žena ali videh ženu kako nosi tkaninu što kao da je od perja satkana i muškarca kako drži bogato ukrašen i lepo obojen štap. Neobične li se stvari ovde na prodaju iznose! (Obraća im se.) Šta to nosite?

ŽENA: Ovo je *hosonuno*, uzana tkanina jednom širinom razboja satkana.

MUŠKARAC: A ovaj obojeni i ukrašeni komad drveta je *nišikigi*, stablo nagizdano. Po ovim je stvarima naše mesto na glasu.

Dodi, kupi ih od nas, molim te.

/Načini dva koraka ka Svešteniku./

SVEŠTENIK: Zaista, često od ljudi slušah za *nišikigi* i *hosonuno*. Čemu slavu svoju duguju?

ŽENA: Sivre pogli pitanja! Stvari tako čuvene a kao da o njima ništa se ne zna.

MUŠKARAC: Neka, neka, razumljivo je što nas pita. Prolaznik je slučajni, otkuda bi poznavao stvari koje sa životom njegovim nisu povezane?

MUŠKARAC I ŽENA: Sveta si se, vidimo to sada, ovozemaljskog odreka. Jasno je, stoga, što nije ti poznata priča o uzanoj tkanini i stablu nagizdanom, smrtnicima tako važnim znamenjima.

SVEŠTENIK: Divnoga li odgovora! Slavne li su, dakle, vaše stvari jer se u kakvoj ljubavnoj priči pominju?

MUŠKARAC: Tako je. Svakoga dana tokom pune tri godine, proščeva je dužnost da pobode po jedno stablo nagizdano – »hiljadu čarobnih štapova ljubavki«, pesnicu ih zovu.

ŽENA: Uzano platno, satkano u jednoj dužini razboja i nedovoljno dugo da pokrije telo žene, kod pesnika je simbol dvaju srdaca koje ljubav nije u stanju da spoji.

MUSKARAC: Znak ljubavi osuđene

ŽENA: i znak onih

MUŠKARAC: što nikako da se sretnu –

ŽENA: pesnika dostojava tema.

HOR: Pred kapijom devojčinom

stablo nagizdano

još uvek stoji, trune,

/Žena klekne pred horom. Sveštenik klekne./

još uvek stoji, trune.

Uzana je tkanina iz Kefa

za sastanak ljubavnika isuviše kratka –

pesnika su reči ovo.

Stid dok mnome ovladava

veći no telom

tkaninom kratkom nepokrivenim,

priču vam svoju pripovedam.

Priču nepotpunu –

tek su to imena i rasute reči

što iglicama nalik

sa borova padaju na zemlju.

Neka sve ostalo čeka

Ali sunce već večernje senke bacá,

put nas domu zove,

vratimo se kući.

/Muškarac rukom daje znak Ženi koja ustaje./

SVEŠTENIK: Molim vas, ispričajte mi priču o uzanoj tkanini i stablu nagizdanom.

/Muškarac klekne na sredini pozornice; Žena ponovo klekne.

Sve troje se okreću licem jedni prema drugima./

MUŠKARAC: Običaj je ovog kraja još iz drevnih vremena da prosac kao posrednike svojih namera izraduje stabla nagizdana i pobada ih pred kapiju svoje izabraničice. Ukršava ih najlepše što može jer su znak udvaranja. Žena unosi u kuću samo stabla nagizdana čoveka za koga se odluči; na ostala se i ne obazire. Odbačeni prosaci tako provodi uzaludnih stotinu noći bđenja, uzaludne tri

godine bacajući hiljadu ljubavnih čini. U senci ove planine nalazi se grob jednog takvog čoveka. Tri godine je proveo u bdenju, svake noći donosi po jedan ukrašeni štap i na kraju ga sahraniše sa znamenjima tolike ljubavi. Zato mu i grob zovu Humka nagizdana.

SVEŠTENIK: Voleo bih da vidim Humku nagizdanu i da o njoj pripovedam kada se domu svome vratim. Pokaži mi put do nje, molim te.

MUŠKARAC: Biću srećan da to učinim. Podi za mnom, molim te.

ŽENA: Kaži mu da ovuda krene.

/Svo troje ustaju./

MUŠKARAC I ŽENA: Muž i žena vodiči su na putu,

/Žena načini nekoliko koraka napred./

putnika kraj sebe drže.

/Oboye se okreće Svešteniku./

HOR: Dugi su sati pred njima
po tegobnim stazama Kefa.

Hoće li pronaći Humku nagizdanu?

O, reci nam, sa brega nam pokaži,
koji drum je onaj pravi!

Kao odgovor stiže
tek biserni sjaj

rose na vlatima trave.

MEŠTANIN: Prvo, ovo ti se selo zove Kefu. Na ovdašnjoj pijaci se prodaje uzano platno što ga pomenu, a meštani veruju u čarobnu moć šarenih prutova koje nazivaju stablima nagizdanim i koriste kao znak ljubavi. U pradavno doba, neki čovek nameri da reda prutove pred vratima voljene žene. Tri pune godine ova i ne pomisli da ih unese u kuću i čovek umre. Čuvši šta se zbog nje desi i žena ubrzo umre. Saхранiše ih zajedno a kraj njih pokopaše i znamenja ljubavi što tri godine su stajala pred njenom kapjom. Grob im zovu Humka nagizdana.

I za tkaninu pitaš. Eto, nekada davno u ovom kraju živiljaše ptica grabljivica što običaj imade da, na ogromnu tugu svih meštana, odnosi najmlađu decu. Tek jednom, pronese se glas da, obuku li se deca u odeću satkanu od perja, ptica ih više neće uzimati. Načiniše seljaci perjano platno, obukoše u njega svoju decu i, zaista, ptica prestade da ih grabi. O platnu poče da se priča kako štiti od zla, ali ne beše dovoljno dugačko da se krajevima spoji preko grudi odraslog čoveka; pesnici stadoše da pišu pesme o zaljubljenima čija se srca ne mogu sresti jednako kao ni krajevi uzane tkanine iz Kefa, u oblasti Mičinoku. Ništa više ne znam. Zašto me sve to pitaš? Tvoja mi je radoznalost čudna.

SVEŠTENIK: Dozvoli mi, prvo, na ljubaznosti da ti se zahvalim. Objasniš ti upite svoje. Pre no što na tebe naidoh, kraj mene dvoje meštana prodoše. Porazgovarao sam i od njih čuh za stablo nagizdano i uzanu tkaninu. Zajedno, potom, dodosmo dovde i oni mi Humku nagizdanu pokazoše. Onda – što u čudu me ostavi – u grob udješe i više ih ne videh.

MEŠTANIN: Čudno je, dakako. Mora biti da si na duhove ljubavnika iz priče naišao. Za vatrenom molitvom njihove kosti vapiju.

SVEŠTENIK: Događaj se zbio neobičan i traži da sutre svete izgovorim i molim se predano nad ostacima njihovim.

MEŠTANIN: Ako ti još ponešto zatreba, svešteniče, samo kaži.

SVEŠTENIK: Na tebe se oslanjam.

MEŠTANIN: Sluga sam tvoj, gospodaru.

(Odlazi.)

SVEŠTENIK I PRATIOCI: San mi neće doći

čak ni na trenutak, kratak kao razmak
između parožaka roga jelenjega.

Pod borovima na vetrus povijenima

pružiću se noć da provedem,

uz molitve Budi upućene.

(Žena odlazi do šite stuba.)

ŽENA: O, svešteniče časni,

deliš li sa nekim zaklon istog stabla,

ili se sa njim u vodi iste reke kupaš,

znak je to veze iz ranijih života.

Mi smo, onda, povezani čvrsto

jer se u nežnom sretosmo bilju

dok na jastuku od trave sanjaš

svoj čudesni, sveti san!

(Muškarac progovara iz unutrašnjosti humke.)

MUŠKARAC: Zahvalnost ti dugujemo za molitve ljubazne što

iz sveta drugog na zemlju nas vratise.

Divno li je čuti,

žudnjom strašnom sputan

i danima bdenja uzaludnim,

glas Budinog zakona što me zove!

Moj ćeš stvarni lik ugledati

i kraj Humke nagizdane

pred tobom ču se pojavit.

HOR: Tri godine provedeo –

san iz vremena davnog...

MUŠKARAC: i u snu večeras

sretosmo se slučajno.

Tri godine života

ovaj susret mi vraća.

HOR: Gle! Iz senki trave,

nad grobom ljubavi snažne

prikaza se diže,

lik iz groba ustaće!

(Muškarac se pomalja iz humke, noseći mikazuki masku. Asistent uklanja prekrivku sa humke. Žena staje sa desne strane humke.)

MUŠKARAC: U bezdanu pakla,

plemiči i prostak isti su, kažu,

svi razlike se gube.

Stid me sažije što vidiš me ovakvog!

(Okreće se Svešteniku.)

SVEŠTENIK: Čudno je zaista! Grob mi se drevnim čini

ali okupan je sjajem

kao da ljudi u njemu žive.

Vidim razboj

i ljubavnih znamenja hrpu

kao da prošlost vratila se ovde.

Sanjam li ili je java sve to?

polja 77

Dragulji istine, gde su?

Kako ih pronaći?

MUŠKARAC: Hladno je jesenje veče,

HOR: Olujni veter, pljusak iznenadni;

senka planine samotne, tama večna;

s mukom vlažnu travu gazimo;

krik sove u borovima

i lisice skrivene u cveću

što život kraj humke provode.

/Muškarac se okreće ka humci./

Evo Humke nagizdane,

blistavim grimizom lišća javorovog obojene.

/Okreće se Svešteniku./

Evo groba, kaže.

Muž i žena sada odlaze

i u grob silaze,

i u grob silaze.

/Muškarac ulazi u humku. Žena se povlači do položaja asistenta gde je, prema konvenciji, nevidljiva. Ulazi Meštani i zastaje kraj šite položaja./

MEŠTANIN: Meštani sam ovog sela. Pijačni je dan i kretoh da kupim ponešto. /Ugleda Sveštenika./ Hej, svešteniče, nov li si ovde?! Odakle nam stiže?

SVEŠTENIK: Sveštenik sam putujući, krajeve mnoge obilazim. Jesi li ovde rođen?

MEŠTANIN: Jesam, dakako.

SVEŠTENIK: Priđi, onda bliže. Pitanje ti želim jedno postaviti.

MEŠTANIN: Rad sam ti pomoći. (Klekne na sredini pozornice.) Šta te zanima, pitaj?

SVEŠTENIK: Moj će ti se upit možda neobičnim učiniti. Hteo bih da mi kažeš sve što znaš o niškigi i i hosonunu, znamenitošćima kraja ovoga.

MEŠTANIN: Rekao bih, zahtev baš neočekivan. Ja ti u to nisam mnogo upućen ali ču ti ispričati sve što sam čuo.

SVEŠTENIK: Odlično!

ŽENA: Tama prividena naše je konačište,
a vi što ste živi,
da li stvarni smo, utvrđite sami.

(Kreće napred i zaustavlja se ispred hora.)

MUŠKARAC: Pesnik Narihira napisa odavno:

»Zadatak je živih
da stvarnost otkriju sami.«

Putniče, na tebi je, dakle,
od sna javu da razabereš.

SVEŠTENIK: Neka si stvarnost ili varka,
ali brzo, brzo davne dane vrati,
pokaži mi prošlost dok noć još traje.

MUŠKARAC: Otkriću ti vreme prohujalo,
bledo poput cveta na mesečini.

(Asistent mu dodaje nišikigi.)

ŽENA: U grob se spuštam,
(Klekne unutar humke.)
za razboj sedam da uzano platno stakam,
tanko poput srca jesenjeg.

MUŠKARAC: Sa stablom nagizdanim u ruci
na kapiju ljubljene kucam.
(Dolazi do humke i lepezom udara u nju.)

ŽENA: Odgovora nema –
samo odjek slabii.

(Muškarac se povlači.)

MUŠKARAC: Zvuci razboja,

ŽENA: jesenji zov cvrčka –

MUŠKARAC: počuj njegov noćni glas –

ŽENA: Kiri

MUŠKARAC: hatari

ŽENA: čo

MUŠKARAC: čo,

HOR: kiri hatari čo čo,

(Muškarac lepezom udara u stablo nagizdano.)

hiri hatari čo ...

zvuci razboja,

treperavi zov cvrčka,

skakavaca krik.

Zbog platna da li se to jecaj čuje?

Tugu odagnajte

jer hiljadama vlati trave

sa polja u kojima život provodite

uzanu čemo tkaninu satkati.

(Muškarac klekne na sredini pozornice a Žena ispred hora.)

HOR: (U Sveštenikovo ime.) Shvatam. O običaju govorite,
običuju što na severu, u dalekom Kefu vlada

da tkanina naročita

što nema joj prema se pravi.

MUŠKARAC: O tim stvarima ni reč neću reći

jer stidom ispunjavaju mi dušu.

Ali, za prošlost si me pitao;

HOR: Sveštenikov ispunismo nalog

i uzano platno tkamo

i stabla nagizdana pobadamo,

hiljadu puta, noć stotinu;

a vatre ljubavi još plamte

i gorčine je sve više –

nikada se ugasiti neće.

MUŠKARAC: Blagoslov nam, ipak, nosiš

i reč svetu daješ,

HOR: da makar samo u snu tvome

pokajanje potražimo i molitvu uputimo

sili cveta lotosovog čudesnog.

(Muškarac ustaje i postavlja svoje stablo nagizdano ispred

Žene.

Tokom poslednjeg odломka neprestano igra.)

HOR: Napolju je prosac, stablo nagizdano postavlja;

unutra je žena, uzano platno tka;

kao jesenja buba razboj se glasi.

Čutke, iako blizinu jedno drugog osećaju

– kapija neotvorena ostade –

ali zora prebrzo stiže

i u srce ranjeni prosac odlazi.

Stabla nagizdana,

u gustom jatu pobadena,

bezbrojna kao misli ljubavne,

lagano se lome i trunu.

On ih gleda bez i jedne reči

jer ako poput debla mahovinom prekrivenog,

lik njegov za svet tajna ostane

ljubav će strašnu možda preboleći.

Ali dok znamenja ostavljena blede,

jezici su brzi, govorkanja kružje

da ljubavnog sastanka nikad neće biti.

Krvave suze mladić proliva

a u pesmi, stablo nagizdano

»drvo ljubavlju obojeno« se zove.

MUŠKARAC: »Nisam mogao znati

da stotinu ču zareza za sve noći bdenja

na kopiju načini

a ipak sam u snove hoditi.«

žalopojka je pesnikova;

a ja, budan provedoh

ne godinu, ne dve,

već tri pune godine u Kefu;

tri prodoše godine

i hiljadu stabala nagizdanih,

crvenih poput smiraja jeseni,

kraj kapije njene stoji;

i ja sam tamo, telo mi trune,

uzalud čekam, suze rukav ni natapaju.

O, zašto bar jednom,

slučajno, pokazala se nije?

Zar tri pune godine

uporno se krije?

(Nastavlja svoj ples.)

HOR: Stabala mojih nagizdanih

MUŠKARAC: sada je puna hiljada

u ...

HOR: ... njene ču odaje proviriti

muškarcima drugim zabranjene.

MUŠKARAC: Kakva radost nočas me razgaljuje,

sretosmo se najzad i peharom bisera

na ljubav se zavetovasmo.

HOR: Zaigrajmo,

neka rukavi kao pahulje lete.

(Muškarac izvodi haja-mai, »brzi ples«, a zatim nastavlja svoj monolog.)

MUŠKARAC: Zaigrajmo,

HOR: Zaigrajmo, zapevajmo,

jer stablo je nagizdano

znak ljubavi snažne.

MUŠKARAC: I tkanina uzana znamenje je isto.

HOR: U pesmi i plesu

noć provodimo;

i prvi zrak zore

u peharu vina već se iskri.

Od jutra se skrivamo,

pokazati se ne smemo

jer samo u snu tvome živimo.

Kad budenje dode,

stablo nagizdano i tkanina uzana

sa snom zajedno nestaju.

Vetra šum tek ostaje

u granama borova,

i na svetlosti jutarnjoj

grob travom obrastao.

(Muškarac klekne i pokrije lice lepezom, pokazujući time da je ušao u humku.)

OBJAŠNJENJA

1. Šinobu je planina u severnom Japanu. Glagol *šinobu* označava »iskradanj« ljubavnika na saštanak sa voljenim. Pored toga, Šinobu je i naziv tkanine koja se pravi na severu Japana a pominje se zbog svoje sličnosti kao i zajedničkog geografskog porekla sa »uzanom tkaninom iz Kefu«.

2. Reka Jošino teče između brda Imo i brda Še u današnjoj oblasti Vakajama. Reč *imo* je značila »mlada sestra ili »dragana«, a reč *še*, »muž«, »suprug«. Ova dva brezuljka se često pomenu, posebno u vezi sa preprekama koje razdvajaju dvoje zaljubljenih (kao što reka razdvaja dva bregaa).

Stabla nagizdano je napisao sam Zeami i pripada četvrtoj kategoriji No drama. U delu *Šučušo*, s kraja dvanaestog stoljeća, navode se sledeći stihovi:

»Stabala mojih nagizdanih

sada je puna hiljada;

u njene ču odaje proviriti

muškarcima drugim zabranjene.«

Zatim sledi objašnjenje: »Kada Ebisu, iz pokrajine Mičinoku, nameri da zaprosi devojku, on joj nikada ne upuči pismo sa svojim željama. Umesto toga, uzme štap jednu stopu dugačak, ukrasi ga raznim bojama i pobode u zemlju ispred kapije devojčine kuće. Ukoliko devojka pristane da ga primi, odmah uzima štap i unosi ga u svoj dom. Okleva li, prosac pobada nove štapove, kada ih se nakupi hiljadu, devojka shvata ozbiljnost proščevih namera, sve ih kupuje i prima momka u kuću. Ne pokupi li ih, prosac odustaje Navedenu pesmu sastavio je mladić kome je hiljadu stabala nagizdanih donesen uspeh. Ebisu je pripadnik »varvarskog«, verovatno nejapsanskog, naroda. Mičinoku je oblast na severu ostrva Honšu.«

Kada se radi o »uzanoj tkanini iz kefa«, *hosonuno*, isti izvor navodi pesmu:

»Uzana kefu tkanina iz Mičinoka

tako je uzana

da se oko grudi mojih ne može sastaviti.

Ah, takva je i ljubav moja nesrečna!«

U delu *Mumijošo*, takođe s kraja dvanaestog veka, kaže se: »Uzana kefu tkanina se izrađuje u Mičinoku. Budući da se pravi od perja, veoma retkog materijala, za tkanje se koristi uzani razboj a gotovi komadi su uvek male dužine.« U drami se *kefu* upotrebljava kao ime mesta. Takvo selo, međutim, ne postoji. *Kefu* je jednostavno ime tkanine.

Verzija *Stabla nagizdano* koju je, na temelju neobjavljenog prevoda Ernesta Fenollosou (Ernest Fenollosa), sačinio Ezra Paund (Ezra Pound) isuviše se udaljila od originala da bi se mogla smatrati provodom. Verzija koja se nakupi pred vama zasnovana je na tekstu škole Kanze. *Stabla nagizdano* izvode sve škole No pozorišta.

Predvod s engleskog: Veselin Mrđen